

Projekt WASTEWISE



Priporočila

pripravili
AAEL & CoPE

WASTEWISE



Uvod

Na podlagi primerjalne analize sistemov ravnanja z odpadki na Slovaškem in na Siciliji: izzivi, pristopi in izvajanje politik EU ([link](#)), izvedene v okviru projekta Erasmus+ KA210-VET Waste Wise: Enhancing Governance for Sustainable Waste Management (št. 2024-2-SK01-KA210-VET-000260945), so partnerske organizacije oblikovale nabor priporočil za izboljšanje učinkovitosti, trajnosti in upravljanja sistemov ravnanja z odpadki v sodelujočih regijah.

Primerjalna študija je vključevala vprašalnik, s katerim so ocenili vedenje in znanje upravnega osebja ter predstavnikov, vključenih v izvajanje nacionalne in evropske zakonodaje o odpadkih. Rezultati kažejo, da je ozaveščenost o okoljskih ciljih na splošno visoka, vendar je razumevanje specifičnih zakonodajnih okvirov in njihove praktične uporabe omejeno. Ta ugotovitev je temelj številnih spodnjih priporočil, zlasti tistih, ki se nanašajo na izboljšanje upravljanja, administrativnih zmogljivosti in strokovnega usposabljanja.



Krepitev upravljanja, usklajevanja in skladnosti politik

Učinkovito ravnanje z odpadki zahteva usklajeno upravljanje na vseh administrativnih ravneh. Na Slovaškem so pristojnosti razmeroma centralizirane, kar povzroča neenakomerne rezultate med občinami. Na Siciliji pa razdrobljeno upravljanje in neusklajeno delovanje regionalnih in lokalnih organov pogosto ovirata izvajanje ciljev EU na področju odpadkov.

Rezultati ankete potrjujejo, da mnogi lokalni in regionalni uradniki nimajo jasnega razumevanja svojih pristojnosti in obveznosti iz zakonodaje EU in nacionalne zakonodaje o odpadkih, kar prispeva k zamudam pri načrtovanju, poročanju in nadzoru.

Za obravnavo teh izzivov bi morali obe regiji sprejeti integriran model upravljanja, skladen z Okvirno direktivo EU o odpadkih (Direktiva 2008/98/ES, spremenjena z Direktivo (EU) 2018/851).





Ustanovitev medinstitucionalnih usklajevalnih platform in regionalnega opazovalnega centra za odpadke bi lahko izboljšala komunikacijo, spremljanje in skladnost. Dosledno usposabljanje javnih uslužbencev naj dopolni te reforme in zagotovi, da se politični cilji učinkovito prenesejo v prakso.



Posodobitev infrastrukture in razširitev obdelovalnih zmogljivosti

Prehod na krožno gospodarstvo je odvisen od ustreznih obdelovalnih zmogljivosti in sodobne infrastrukture. Obe regiji imata pomanjkljivosti, ki omejujejo recikliranje in ohranjajo odvisnost od odlagališč. Slovaška bi se morala osredotočiti na izboljšanje zbiranja odpadkov na podeželju in kompostiranja, Sicilija pa na dokončanje mreže kompostarn in obratov za anaerobno digestijo.

Instrumente EU, kot so Kohezijski sklad, LIFE in PNRR, bi bilo treba strateško uporabiti za doseg cilja EU za leto 2035 glede odlagališč (največ 10 % komunalnih odpadkov). Integrirani regionalni naložbeni načrti bi izboljšali trajnost in skladnost politik.



Naložbe v izobraževanje, ozaveščanje in družbeno vključenost

Sodelovanje javnosti ostaja ključni dejavnik za doseganje ciljev EU. Vlade in občine bi morale okrepiti kampanje okoljskega izobraževanja ter vključiti znanje o odpadkih (waste literacy) in načela krožnega gospodarstva v šolske kurikule ter poklicno izobraževanje.

Skupnostne pobude, kot so Zero Waste šole, repair caféji in lokalni nagrajevalni sistemi, lahko učinkovito spreminjajo vedenje in krepijo udeležbo državljanov.





Izboljšanje upravljanja podatkov, spremljanja in preglednosti

Natančni podatki so bistvenega pomena za dobro upravljanje. Slovaški sistem ISOH in italijanska sistema MUD/RENTRI bi morala postati interoperabilna ter skladna s standardi EU za poročanje.

Uvedba digitalnih orodij za sledljivost – na primer GIS-kartiranje odpadkov in sistemi zbiranja z uporabo QR-kod – bi izboljšala preglednost in pomagala pri oceni napredka k ciljem EU.



Napredek v prehodu na krožno gospodarstvo

Ravnanje z odpadki se mora razviti v širši okvir krožnega gospodarstva. Slovaški Roadmap za krožno gospodarstvo (2022) in Regionalni načrt ravnanja z odpadki Sicilije (2024) bi morali biti uresničeni prek pilotnih projektov v ključnih sektorjih (gradbeništvo, živilski odpadki, plastika). Sodelovanje v pobudah EU, kot je Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), lahko pospeši inovacije in spodbuja medregionalno učenje.



Uvedba ekonomskih spodbud in orodij za spodbujanje preprečevanja nastajanja odpadkov in ponovne uporabe

Krožno gospodarstvo zahteva ne le predelavo, temveč tudi preprečevanje: zmanjševanje, oblikovanje, popravilo in ponovno uporabo. Analiza OECD v Italiji poudarja potencial fiskalnih mehanizmov na tem področju.

Spodbujati je treba modele sodelovalnega gospodarstva, centre za popravilo in ponovno uporabo ter spodbude za podjetja, ki uporabljajo ponovno uporabno embalažo ali kavcijske sisteme. Pri tem je treba vedno upoštevati tudi socialne in pravične vidike: ta orodja morajo biti dostopna tudi najranljivejšim državljanom in manjšinskim skupnostim.



Zagotavljanje teritorialne samozadostnosti in enakomerne infrastrukture ter zmanjševanje regionalnih razlik

Na Slovaškem obstajajo območja, kjer več kot 50 % komunalnih odpadkov še vedno pristane na odlagališčih, medtem ko v Italiji vztrajajo velike razlike med regijami tako pri ločenem zbiranju kot pri infrastrukturi.

Politike bi morale spodbujati nacionalne in regionalne načrte, ki zagotavljajo zadostno infrastrukturo z enotnimi minimalnimi standardi, da nekatera območja ne postanejo "nevidna" v verigi ravnanja z odpadki.



Učinkovit boj proti nezakonitim dejavnostim in nedovoljenemu odlaganju odpadkov

V Italiji je prisotnost »ekomafije« dobro znana in ogroža celoten sektor. Na Slovaškem, tako kot v mnogih državah, je treba okrepiti nadzor, okoljske inšpekcije, preglednost in sankcije, da se prepreči nedovoljeno odlaganje, nezakonita trgovina z odpadki in »nevidnost« kritičnih faz.

V komunikaciji in oblikovanju sporočil je treba poudariti, da je pravica do zdravega okolja tudi socialna in pravična pravica, ne le »okoljsko vprašanje«.





Razvoj kompetenc in spodbujanje mednarodne izmenjave

Rezultati vprašalnika so jasno pokazali potrebo po krepitvi kompetenc med javnimi uslužbenci, zlasti v razumevanju in izvajanju zakonodaje EU o odpadkih. Programi usposabljanja bi se morali osredotočiti na razlago zakonodajnih okvirov, poročanje podatkov in usklajevanje med deležniki.

Mednarodno sodelovanje prek Erasmus+, Horizon Europe in Interreg bi bilo treba razširiti, da bi se olajšalo učenje med regijami s podobnimi administrativnimi in socioekonomskimi izzivi.

Ta pristop, temelječ na dokazih, zagotavlja, da reforme niso samo ustrezno oblikovane, temveč tudi učinkovito izvedene z močnim institucionalnim zaledjem.



Uvedba pametnih ekonomskih in regulativnih orodij

Obe državi bi morali razširiti sisteme Pay-As-You-Throw (PAYT) in zvišati takse za odlagališča, da spodbudita preprečevanje nastajanja odpadkov in recikliranje. Krepitev razširjene odgovornosti proizvajalca (EPR), skladno z Direktivo (EU) 2018/852, bo spodbudila proizvajalce k vključevanju načel ekološkega oblikovanja in ponovne uporabe.

Vzpostavitev skladov za zeleni prehod bi lahko pomagala malim in srednje velikim podjetjem pri uvajanju krožnih modelov ter spodbudila inovacije.



Zaključki

Za dosego ciljev evropskega zelenega dogovora, Akcijskega načrta za krožno gospodarstvo in Strategije za ničelno onesnaževanje morata tako Slovaška kot Sicilija preseči formalno skladnost ter sprejeti integrirano in na znanju temelječe upravljanje.

Z izboljšanjem administrativnih zmogljivosti, vlaganjem v infrastrukturo, vključevanjem državljanov in uporabo načel krožnega gospodarstva lahko obe regiji postaneta zgled trajnostnega ravnanja z odpadki in regionalnega sodelovanja v Evropski uniji.



Sofinancira
Evropska unija

Imate še kakšno vprašanje?

✉ bohatova.zuzana@gmail.com

🌐 www.wastewise.sk

📷 Wastewise2025

Kontaktirajte nas!

